

Kartlegging og vurdering av invertebrater på noen potensielle vernearealer i Våler og Fredrikstad

Stefan Olberg og Kjell Magne Olsen

Kartlegging og vurdering av invertebrater på noen potensielle vernearealer i Våler og Fredrikstad

Forfattere: Stefan Olberg og Kjell Magne Olsen

Publisert: 11.01.2023

Antall sider: 22 sider

Publiseringstype: PDF med aktive lenker

Oppdragsgiver: Statsforvalteren i Oslo og Viken

Tilgjengelighet: Dokumentet er offentlig tilgjengelig

Rapporten refereres som: Olberg, S. og Olsen, K.M. 2023. Kartlegging og vurdering av invertebrater på noen potensielle vernearealer i Våler og Fredrikstad. Biofokus rapport 2023-003. Stiftelsen Biofokus. Oslo.

Forsidebilder: Innerst i Langvik / Strandeng i Engelsviken / Sandbanke i Bjørnerødvannet / Froskebitt / Blågrønnlibelle. Foto: Stefan Olberg

Biofokus rapport 2023–003

ISSN 1504-6370

ISBN 978-82-8449-172-1

Gaustadalléen 21

NO-0349 OSLO

Org.nr: 982 132 924

post@biofokus.no

www.biofokus.no

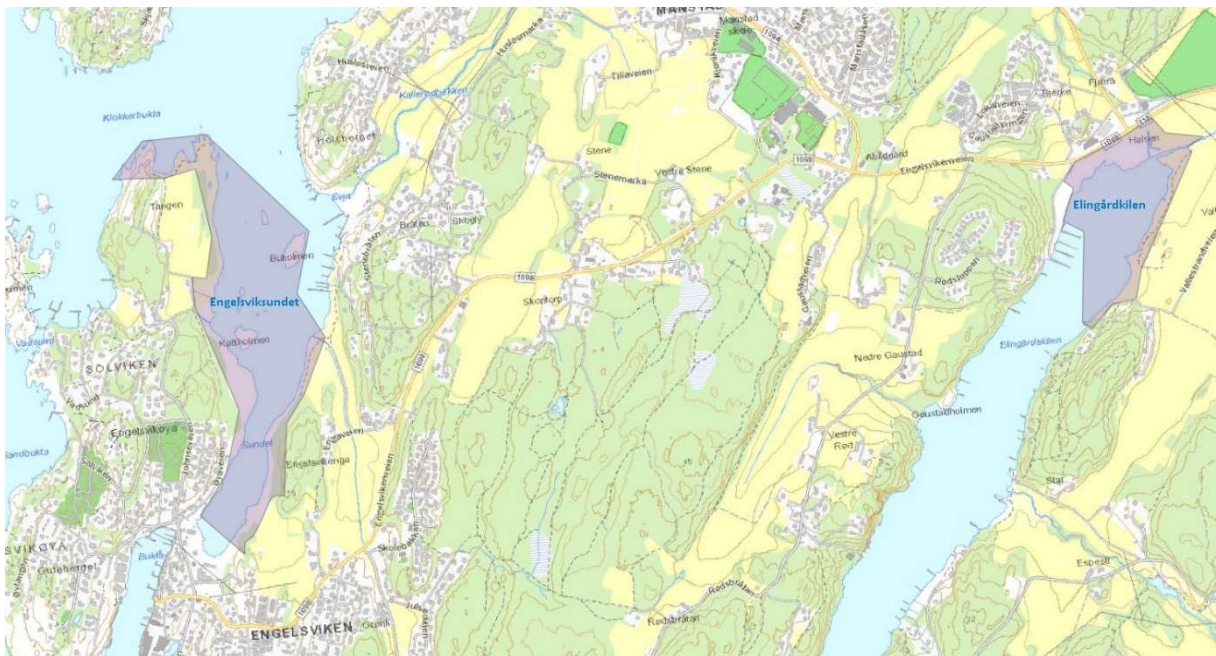
Innhold

1	Innledning	4
1.1	Bakgrunn	4
2	Metode	6
3	Resultater	7
3.1	Fredrikstad	7
3.2	Våler	14
3.3	Vern eller ikke vern?.....	21
4	Referanser	22

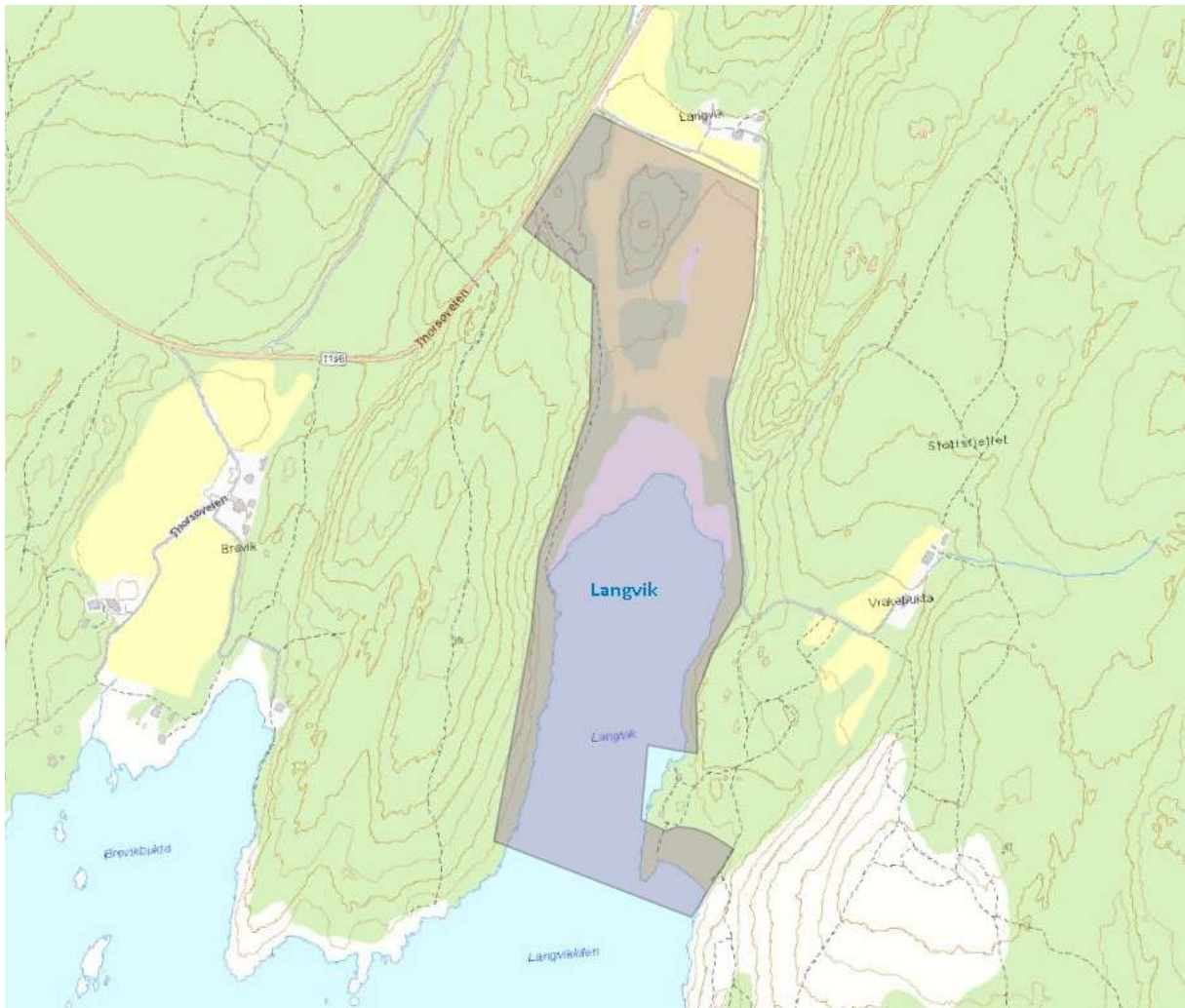
1 Innledning

1.1 Bakgrunn

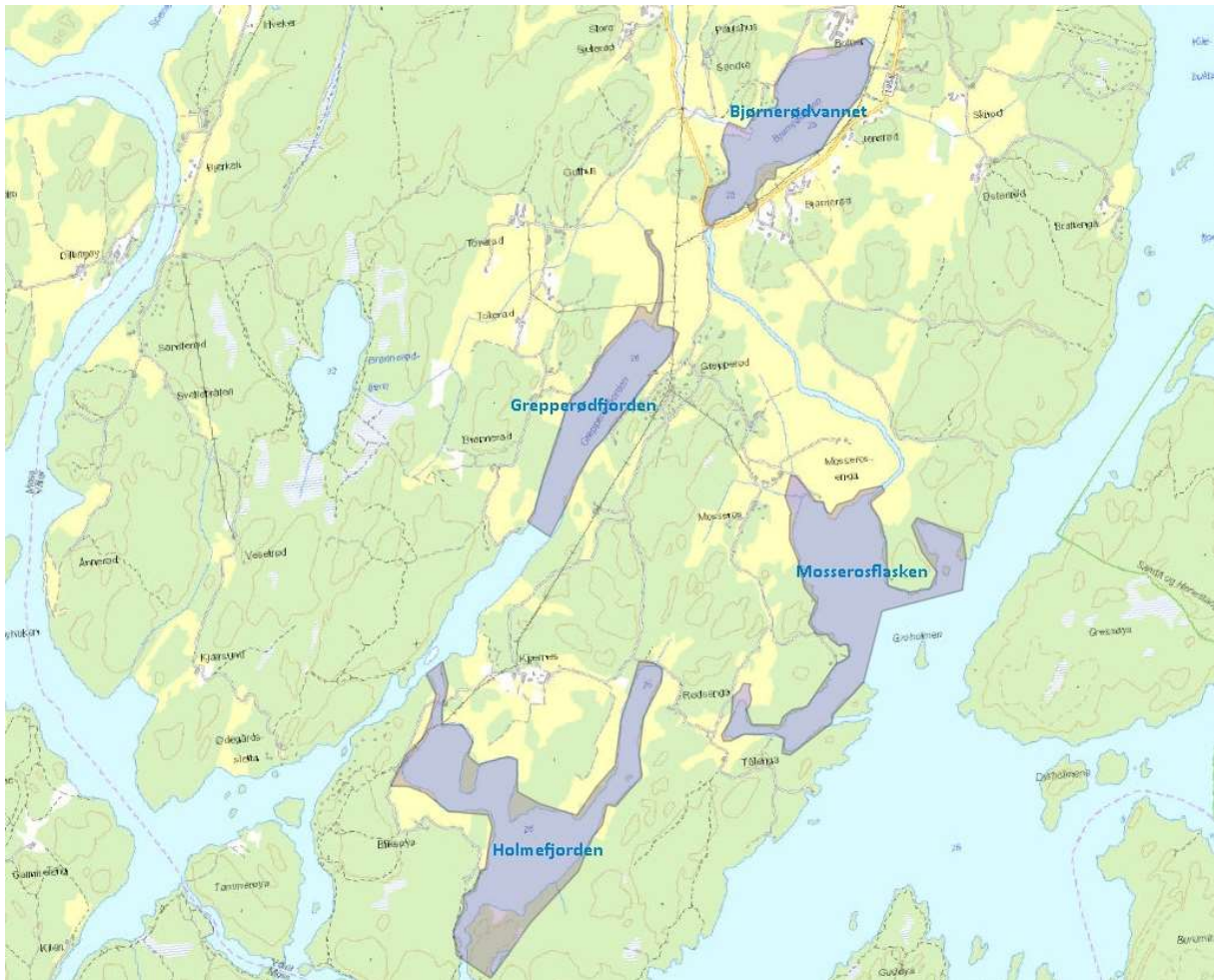
Biofokus v/ Stefan Olberg og Kjell Magne Olsen har på oppdrag for Klima- og miljøvern avdelingen hos Statsforvalteren i Oslo og Viken kartlagt invertebrater i noen foreslåtte områder for supplerende vern i Fredrikstad og Våler kommuner. Bakgrunnen er at Statsforvalteren i Oslo og Viken har fått i oppdrag fra Miljødirektoratet å igangsette en supplerende verneplanprosess for opprettelse av naturreservater i Oslo og Viken. I første omgang er det startet en prosess med seks områder i Fredrikstad kommune og fire områder i Våler kommune. De ti områdene har vært kunngjort og vises som foreslåtte verneområder i Miljødirektoratets Naturbase. Det er ønskelig å styrke kunnskapen om blant annet artsmangfoldet av invertebrater innenfor disse områdene. Grunnet begrensede kartleggingsmidler valgte Biofokus ut noen områder og delområder for kartlegging og vurdering av mangfoldet av insekter og enkelte andre artsgrupper, basert på tilgjengelighet og antatt potensial for interessante arter.

Figur 1. Kart som viser undersøkelsesareal (skravert) i Engelsviksundet og Elingårdkilen i Fredrikstad.

Figur 2. Kart som viser undersøkelsesområdet ved Langvik i Fredrikstad.

Figur 3. Kart som viser de fire områdene (Holmefjorden, Mosserosflasken, Grepperødfjorden og Bjørnerødvannet) ved Vannsjø i Våler.

2 Metode

Vi valgte å undersøke noen mindre arealer av alle de fire områdene ved Vannsjø i Våler kommune (Bjørnerødvannet, Grepperødfjorden, Holmefjorden og Mosserosflasken, fig. 3), mens det i Fredrikstad ble undersøkt de antatt beste delene av Engelsviksundet, Elingårdkilen, Langvik og Bjølstaddammen (fig. 1-2). Vi var ikke ved Langøymoa og Nabbetorpdammene/Gudebergjtjernet. Undersøkelsene ble foretatt 27. juli (Bjølstaddammen), 15. august (Engelsviksundet og Elingårdkilen), 23. august (Langvik og Bjørnerødvannet) og 15. september 2022 (Holmefjorden, Grepperødfjorden og Mosserosflasken). Ved Bjølstaddammen var det Kjell Magne Olsen sammen med Terje Blindheim som stod for undersøkelsen. På de to datoene i august ble områdene undersøkt av Stefan Olberg og Olsen, mens på den siste datoen var kun Olberg i felt. Undersøkelsene foregikk ved manuelle metoder, som inkluderte bruk av insekthåv, vannhåv og såld, i tillegg til håndplukking og observasjon av arter. Det ble ikke brukt noen standardiserte metoder, og artene som ble ettersøkt var dels avhengig av naturtypen og været, i tillegg til kartleggerens kompetanse/fokus. Det vil si at det påviste artsmangfoldet i stor grad er påvirket av kunnskapen til kartleggerne og tidspunkt/metode for registrering, samt tilfeldigheter grunnet relativt sett liten kartleggingsinnsats. Undersøkelsene gir derfor langt fra noen uttømmende

artslister, men kan gi en pekepinn på hvilke arealer som har potensial for et høyt/interessant artsmangfold. Det må også understrekes at på flere av lokalitetene, og da særlig på Vannsjø-lokalitetene, så ble kun noen små arealer undersøkt, og områdene i sin helhet kan derfor ha store naturverdier med et rikt artsmangfold på lokaliteter som ikke ble oppsøkt. Alle påviste invertebratarter og enkelte andre interessante arter er registrert i vår database, og ligger ute på Artskart (Artsdatabanken 2023).

3 Resultater

En oppsummering av resultatene og kort om potensial og hensyn for de undersøkte områdene i Fredrikstad og Våler følger nedenfor, etterfulgt av en tabell med de mest interessante artsfunnene (tab. 1). Til sist i rapporten er det noen tanker om områdenes vernekvaliteter.

3.1 Fredrikstad

Bjølstaddammen

Figur 4. Flybilde over Bjølstaddammen (lilla skravur) med undersøkt areal (rødt).

Bjølstaddammen er en kunstig, relativt liten dam som ligger midt inne i et boligområde (fig. 4–5). Dammen har en god bestand av storsalamander, og det skal også være registrert spissnutefrosk her.

Dammen ble bare overfladisk undersøkt for insekter og noe annet artsmangfold 27. juli 2022. Syv øyenstikkerarter ble registrert, med blodhøstlibelle (*Sympetrum sanguineum*) som den mest interessante arten. Foruten storsalamander (NT) ble det ikke påvist noen rødlistearter i eller rundt dammen, men dammen vurderes å ha et potensial for enkelte rødlistede insekter, og har antagelig et ganske godt artsmangfold av enkelte insektgrupper knyttet til dammer og kantarealene. Det er også småsalamander i dammen. Det ble ellers registrert en del fremmede plantearter rundt dammen.

Dammen bør holdes delvis åpen og med en del solinnstråling. Fremmedarter kan gjerne bekjempes, men har antagelig liten påvirkning på artsmangfoldet av invertebrater og storsalamander i og rundt dammen. Det vurderes at kantarealene rundt dammen kan være tilstrekkelige som leveområde for storsalamander. Også deler av de omkringliggende hagene har et litt mer «rufsete» utseende, og kan fungere som landfase- og overvintringslokalitet. For å si noe sikkert om arealene rundt dammen er tilstrekkelige, må det fremskaffes noe mer informasjon om størrelsen på salamanderbestanden, samt foretas ettersøk etter dyr på land i en 200 m omkrets rundt dammen. Dette inkluderer skogområdet 80-100 m vest for dammen, som er et potensielt landfase- og overvintringsområde, men dyrene må da krysse Rødsveien for å komme dit. Også sørøstover er det bare drøyt 100 m til et større skogområde, men igjen må minst én vei krysses. Hvis mange salamandere beveger seg over veiene i nærområdet, så vil det indikere at det ikke er nok å sikre selve dammen for å ivareta en god populasjon av storsalamander.

Figur 5. Søndre del av Bjølstaddammen på Kråkerøy i Fredrikstad. Stormjølke i forgrunnen. Foto: Terje Blindheim.

Langvik

Langvik består av en vik med et mer eller mindre fuktig beitepreget areal som strekker seg et godt stykke innover land. Disse tørrere delene ble ikke undersøkt, da vi mente at det ikke så spesielt interessant ut for insekter her. Vi undersøkte i stedet de våtere arealene fra takrørbeltet og utover mudderflatene innerst i bukten, samt noen gåsebeitede arealer på nordvestsiden og i nordøst (fig. 7–8). Ytterst i viken i sørøst er det inkludert en sandstrand (fig. 6), og denne ble noe overfladisk undersøkt. På sandstranden ble det ikke påvist noen rødlistearter, men et funn av kortvingen *Leptacinus sulcifrons* er interessant.

Arten er bare kjent fra tre andre lokaliteter i Norge, samt fra noen svært få og spredte lokaliteter ellers i Skandinavia.

Mudderflatene, starr- og havisivaksdominerte fuktenger og de gåsebeitede arealene innerst i kilen (fig. 7) har samlet sett et stort potensial for et interessant artsmangfold av sterkt spesialiserte arter. Tusengylden (NT) ble observert på kortbeitet strandeng, mens skruhavgras (NT) ble påvist i mudderet på grunt vann. Tanglusen *Leksanesphaera rugicauda* (NT) ble funnet under steiner nær den gåsebeitede strandengen. På de noe bevokste mudderflatene og beitepregede arealer ble det påvist enkelte strandteger, deriblant den sårbare klubbblankstrandtege (*Chartoscirta cocksi*, VU), som er vurdert som en ansvarsart for Østfold (Olberg mfl. 2017). Kun en håndfull funn er gjort av denne arten i Norge. Den nær truede mauresuger (*Trioza galii*, NT) er knyttet til kystnære, varme lokaliteter med maure, og er i Norge ellers kun registrert fra Orresanden i Rogaland i 1998. Ett eksemplar ble håvet i fuktengen innerst i Langvik, og arten er altså ny for Østlandet. Det samme gjelder sporesikaden *Delphacodes capnodes*, som også den ble funnet for andre gang i Norge (det første funnet ble gjort i Lillesand kommune i Aust-Agder tidligere i 2022). Mørkknøttsnegl (*Vertigo antivertigo*) står på rødlisten i mange europeiske land, og gjorde det tidligere også i Norge.

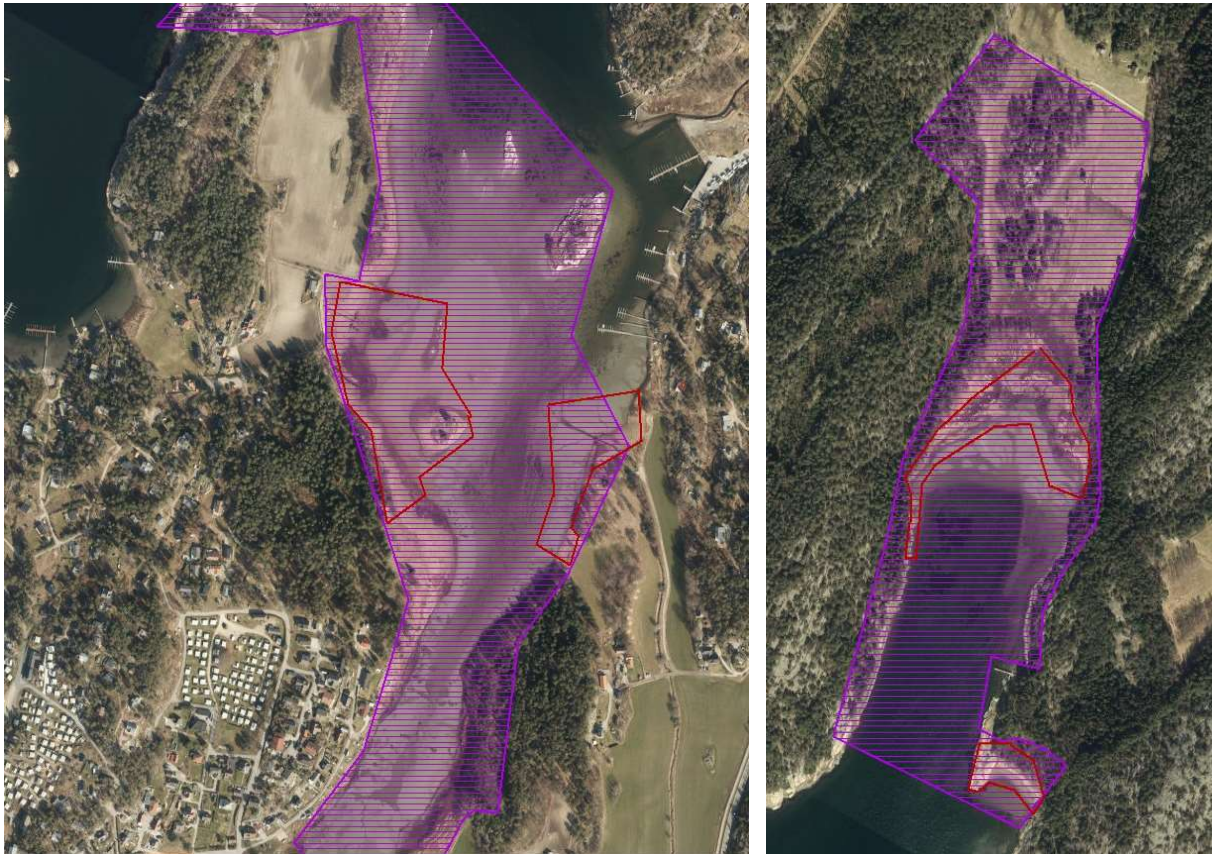
Fra tidligere foreligger det av rødlistede invertebrater kun ett funn av liten bloddråpesvermer (VU) fra 1994. En grundig insektundersøkelse med insektfeller og flere besøk gjennom sommerhalvåret ville definitivt avdekket langt flere spennende arter i Langvik. Det er særlig de allerede undersøkte områdene som er av interesse, men muligens har også deler av de skogkledde arealene og beitearealet i nord enkelte rødlistede insekter. For en god del av det påviste artsmangfoldet er det viktig at de gjenværende partiene med havisivaks og lavere vegetasjon ikke vokser igjen med takrør. Samtidig vil beite med kyr eller hest kunne ødelegge mye av habitatene, og anbefales derfor ikke (se f.eks. Olberg 2017). Manuell rydding av takrør er antakelig det eneste tiltaket som kan gi et godt resultat, hvis takrør fortsetter å bre seg videre utover. Sandstranden bør i minst mulig grad tilrettelegges for bruk, og tang og rekved bør få lov til å bli liggende på stranden.

Figur 6. I ytre del av Langvik er det en lite påvirket sandstrand, med delvis intakte tangvollsystemer. Foto: Kjell Magne Olsen.

Figur 7. Indre del av Langvik med mye havsivaks og mudderflater, sett mot vest. Foto: Stefan Olberg.

Figur 8. Flybilde over Engelsviksundet og Langvik (lilla skravur) med avmerket undersøkt areal (rødt).

Engelsviksundet

Engelsviksundet består av en relativt stor, grunn vik med store mudderflater og med litt varierende kantarealer, som dels har salturtenger, kortbeitede enger, havsivaks-dominerte partier og takrørskog (fig. 9). Deler av arealet beites av gjess. Vi undersøkte to delområder (fig. 8); ved Engenbekken på østsiden og området rundt Kattholmen på vestsiden. Undersøkelsene ble konsentrert rundt strandengene og mudderflatene.

Ved Engenbekken ble det blant annet lett etter strandteger, og av mer interessante arter dukket det opp ett eksemplar av hårsmåstrandtege (*Saldula pilosella*, VU) i strandengen. Denne arten er funnet på rundt ti lokaliteter i Norge, og svært få av disse er fra nyere tid. Det er imidlertid nyere funn fra både Aust-Agder, Vestfold og Østfold, så arten er antakelig nokså vidt utbredt, om enn fåtallig og med høye krav til leveområdet. På samme lokalitet ble også et eksemplar av kyststiltetege (*Neides tipularius*, VU) funnet. Denne har også bare et fåtall kjente funnsteder i Norge, hvorav de fleste ligger langs østsiden av Oslofjorden. I tillegg foreligger et funn fra Hordaland i 1998 og et fra Vestfold i 2021. Strandkjempe-snutebille (*Mecinus collaris*, NT) lever, som navnet tilsier, på strandkjempe. Arten er enkel å registrere, ettersom den lager en artsspesifikk galle i øvre del av stilken på planten. Noen undersøkte strandkjemper på strandengen hadde slike typiske galler.

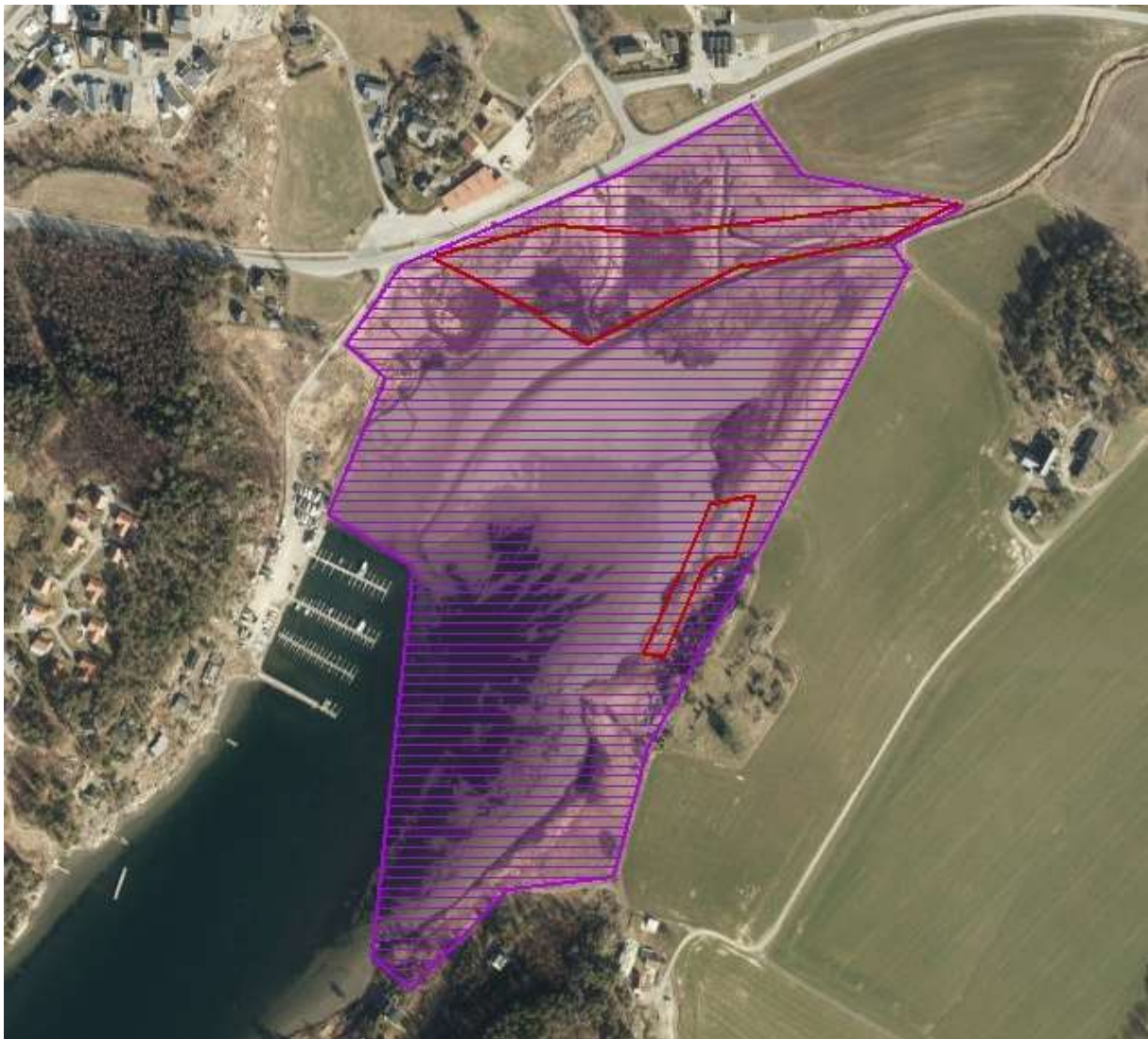
Figur 9. Slaghåving på strandengen innenfor Kattholmen i Engelsviken. Foto: Kjell Magne Olsen.

På og innenfor Kattholmen i Engelsviken ble det også lett etter arter på mudderflatene og i strandengen inn mot skogen. En høyt rødlistet strandtege ble funnet på Kattholmen – hårgulstrandtege (*Chiloxanthus pilosus*, EN). Denne er kun kjent fra Engelsviktraktene, men det første funnet ble gjort så langt tilbake som i 1926. Ut over dette foreligger det kun et par nylige (2021) funn fra Gunnhildskjær på Skjeløya, ca. 2 km nord for Engelsviken. Strandengene i disse delene av Østfold er med andre ord svært viktige habitater for denne arten. Det bør foretas en mer detaljert kartlegging av arten for å ta rede på hvor unike disse er, både i Østfold og på landsbasis. I tillegg ble det funnet et eksemplar av engtegen *Orthotylus rubidus*, en art som går på plantearten salturt. Denne ble funnet som ny for Norge på nevnte Gunnhildskjær i 2021, og arten er derfor ikke rødlistevurdert. Det er grunn til å tro at den kan være utbredt på tilsvarende lokaliteter med salturt i Østfold, og denne kan kartlegges samtidig med hårgulstrandtegen. På strandengen innenfor Kattholmen ble strandkjemper med galler av strandkjempesnutebille (NT) påvist, og arten har tydeligvis en god bestand i Engelsviken. Litt oppskyll og døde planterester ble siktet i indre del av strandenen, og i siktematerialet dukket det blant annet opp et par eksemplarer av vannkjærarten *Paracymus aeneus* (VU). Arten er knyttet til vannansamlinger og svært våte strandenger med mudderbunn, og er i Norge kun kjent i et gammelt funn fra Akershus, to nyere funn fra Vestfold og i ett nytt fra Aust-Agder. Arten er altså ny for Østfold.

Engelsviken er uten tvil en svært viktig lokalitet for en god del spesialiserte arter knyttet til grunne vikar med mudderbunn og med et variert innslag av ulike typer strandenger. Potensialet for rødlisteartede invertebrater i Engelsviken er uten tvil høyt. Av invertebrater er det fra før av kun gjort funn av et par rødlistede sommerfugler innenfor undersøkelsesområdet i nyere tid, samt at det finnes funn av 12 rødlistede billearter og ytterligere en rødlistet strandtege fra 1926 fra Engelsviken, hvorav flere er typiske

strandengarter og med all sannsynlighet har blitt funnet innenfor undersøkelsesområdet. Med en større kartleggingsinnsats, både på de to allerede undersøkte lokalitetene og på andre, vil artslisten over interessante arter fort bli lang.

Områdets fremtidige kvaliteter vil i stor grad kunne påvirkes av hvilke hensyn og tiltak/skjøtselregimer som gjennomføres. Hvis det fremover er tegn på at takrør vil overta der det i dag er mer kortvokst vegetasjon, bør det vurderes å settes inn tiltak. Vår erfaring er at beite med kyr/hest ofte ikke er det beste tiltaket, og at beiting tvert imot vil kunne føre til tråkkslitasje og nedbeiting av ønskede plantearter. Engelsviken er relativt stor, så enkelte mindre arealer kan likevel settes av til beite, men altså ikke som et skjøtselstiltak for å begrense spredning av takrør. Da må manuelle metoder benyttes.

Figur 10. Flybilde over Elingårdkilen (lilla skravur) med avmerket undersøkt areal (rødt).

Elingårdkilen

Innerst i Elingårdkilen er det relativt store arealer med takrør og havsivaks (fig. 10–11). Området grenser mot oppdyrket mark, og i øst er det hestebeite og åpne partier som også beites av gjess, med kortvokst vegetasjon (fig. 11). Noen få insektarter gagnes av beite på strandenger, men disse er gjerne ømfintlige overfor beitetrykk og type beitedyr. Langt flere arter foretrekker strandenger som er delvis i gjengroing, med et mer spredt og ekstensivt beitepress i mosaikk med arealer som ikke beites.

Det ble ikke funnet noen rødlistede eller spesielt nevneverdige invertebratarter her, men det er rimelig bra potensial for at slike finnes. Mer omfattende undersøkelser, gjerne med insektfeller av ulike typer, bør gjennomføres. Flere rødlistete fuglearter furasjerer i kilen, og sannsynligvis hekker noen av disse i området. Under besøket i 2022 ble vipe (CR), tjeld, storskarv, rødstilk og heilo (de fire siste NT) observert. Ingen rødlistede invertebrater er fra før av kjent fra Elingårdkilen.

Figur 11. Hestebeitet strandeng i Elingårdkilen. Foto: Kjell Magne Olsen.

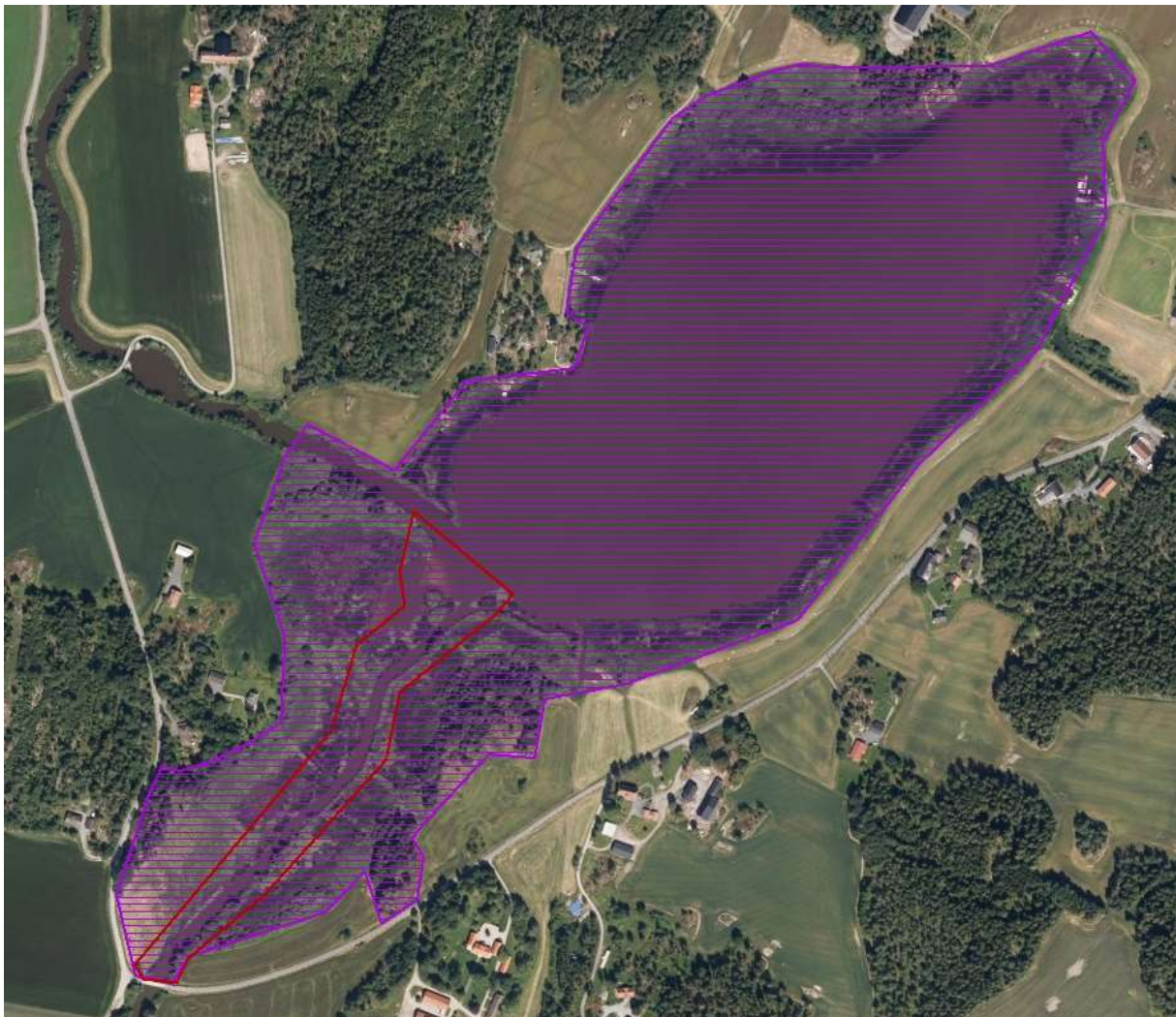
3.2 Våler

De fire lokalitetene i Våler ligger tett ved hverandre på vestsiden av Vannsjø. Lokalitetene ble bare delvis og overfladisk undersøkt, og det er derfor vanskelig å gjøre en god vurdering av områdenes vernekvaliteter basert på mangfoldet av invertebrater.

Bjørnrødvannet

Bjørnrødvannet er et næringsrikt vann, omkranset av jordbruksarealer som tilfører vannet mye næringsstoffer via avrenning av gjødsel (fig. 12). Kantarealene har en god del takrør, sjøsivaks og litt dunkjevle, men også mindre partier med noe mer kortvokst vegetasjon og sparsomt vegeterte arealer, og slike åpne arealer er viktige for en lang rekke rødlistede insektarter (fig. 13). Det høye næringsinnholdet i vannet øker faren for at takrør skal overta i enda større grad. Det er fra tidligere ikke registrert noen rødlistede invertebrater innenfor undersøkelsesområdet og ingen rødlistede invertebrater ble heller påvist i denne undersøkelsen. De tidligere rødlisteartene fjærbeinvannymfe (*Platycnemis pennipes*) og blodhøstlibelle (*Sympetrum sanguineum*) var de to mest interessante

øyenstikkerartene som ble påvist. Undersøkelsen var nokså stikkprøvemessig, og naturforholdene tilsier at det bør finnes et betydelig antall rødlistearter ved Bjørnerødvannet. Mer omfattende undersøkelser, inklusive bruk av ulike insektfeller, er derfor sterkt ønskelig. På grunt vann ble det fanget et stort antall av en marfloart som høyst sannsynlig er *Crangonyx pseudogracilis*, men ingen utvokste hanner ble tatt med for bestemmelse (da det i felt ble antatt at det bare dreide seg om den vanlige *Gammarus lacustris*), så slike bør ettersøkes for en endelig bekreftelse av identiteten. Arten ble funnet som ny for Norge for få år siden (Spikkeland mfl. 2016), og er senere funnet på et fåtall steder (ifølge Artskart også i Østfold, men det er uvisst om disse funnene er verifisert). Arten regnes som fremmed i Norge, og er antakelig fremdeles på spredning. Ellers ble det påvist et par individer av nikkebrønse (EN), litt mandelpil (NT) og en forekomst av froskebitt (NT) (bilde på forsiden av rapporten).

Figur 12. Flybilde over Bjørnerødvannet (lilla skravur) med avmerket undersøkt areal (rødt).

Figur 13. Sørvest i Bjørnerødvannet er det noe kortvokst vegetasjon og delvis åpne arealer. Foto: Stefan Olberg.

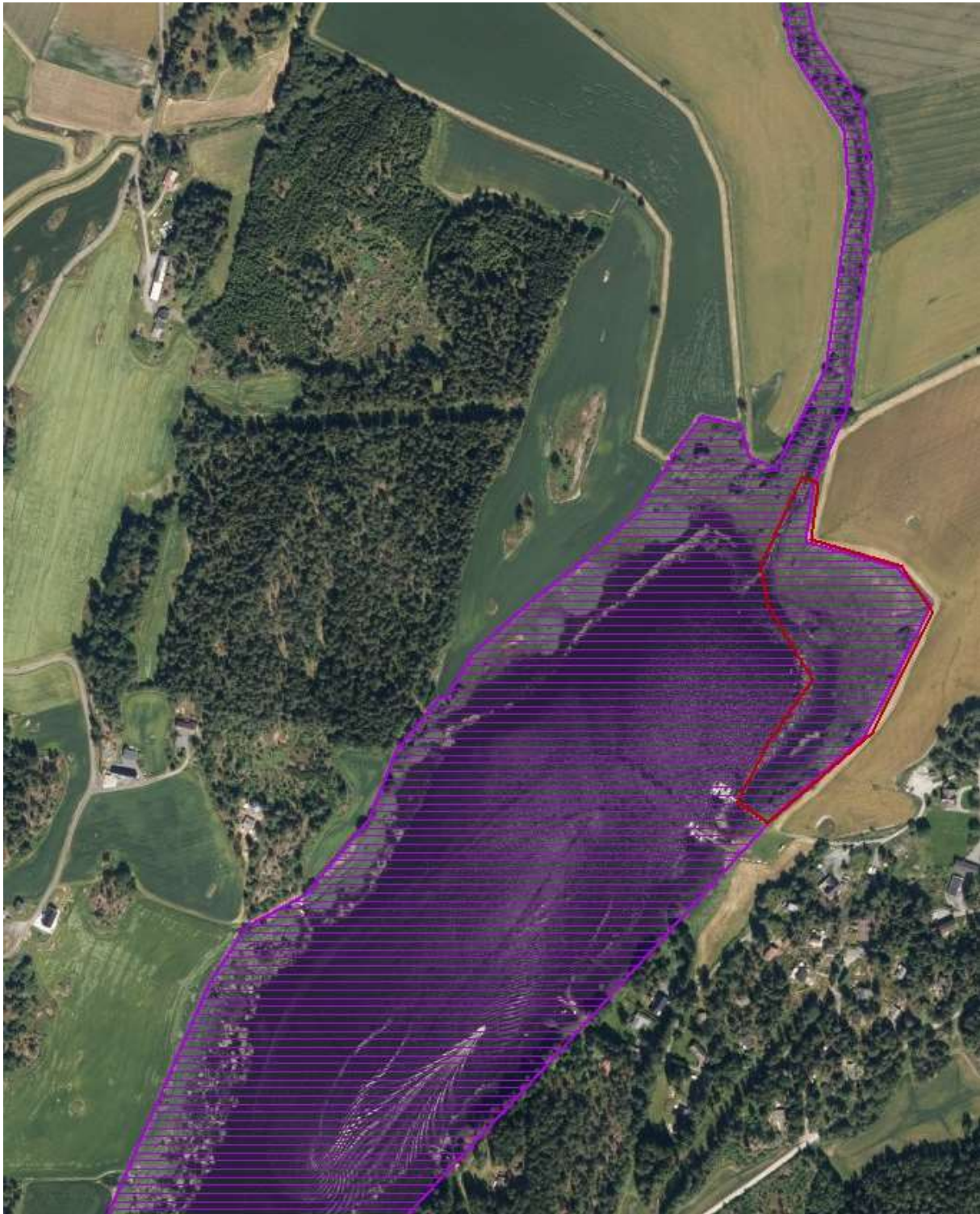
Grepperødfjorden

Nordøstre deler av Grepperødfjorden ble noe overfladisk undersøkt (fig. 15). Området hadde mye takrør, en del sjøsivaks og annen høyvokst vegetasjon, og en oppgravd kanal går fra viken i nord videre nordover (fig. 14). Ingen rødlistearter ble påvist i løpet av den korte undersøkelsen, men området har helt klart et godt potensial for enkelte rødlistede invertebrater.

Figur 14. Nordøst i Grepperødfjorden, med en utgravd kanal omkranset av sjøsivaks og takrør. Foto: Stefan Olberg.

Figur 15. Flybilde over deler av Grepperødfjorden (lilla skravur) med avmerket undersøkt areal (rødt).

Mosserosflasken

En liten flik av den sørvestre delen av Mosserosflasken (ved Tålenga) ble noe overfladisk undersøkt (fig. 16). Området består i all hovedsak av takrør, samt at det relativt nylig er gravd en kanal langs kanten mot jordet i vest og sør (fig 17). Knyttet til takrørskogen og vannforekomsten ble det ikke påvist noen interessante arter utover sørhøstlibelle (*Sympetrum vulgatum*), men i kantsonen mot jordet ble det påvist et par rødlistede snutebiller. Knyttet til åkersvinerot ble ett eksemplar av *Thamiocolus viduatus* (NT) påvist, og på høymol ble et par eksemplarer av *Hypera rumicis* (VU) påvist. Sistnevnte art er i antatt

kraftig tilbakegang. Også den tidligere rødlistede bladbillen *Chrysolina graminis* ble påvist her, antagelig på en valurt-art. Sammenlignet med de tre andre lokalitetene i Våler, vurderes (på noe sviktende grunnlag) Mosserosflasken å være noe mindre interessant for krevende og rødlistede invertebrater. Årsaken er noe færre gruntvannsarealer med fuktenger og sumpvegetasjon, samt at kilen ved Tålenga er helt gjengrodd med takrør. Det ser likevel ut til å være fine områder i nordøst (Mosserosenga), og potensialet for forekomst av flere rødlistearter er derfor også her relativt bra.

Figur 16. Flybilde over deler av Mosserosflasken (lilla skravur) med avmerket undersøkt areal (rødt).

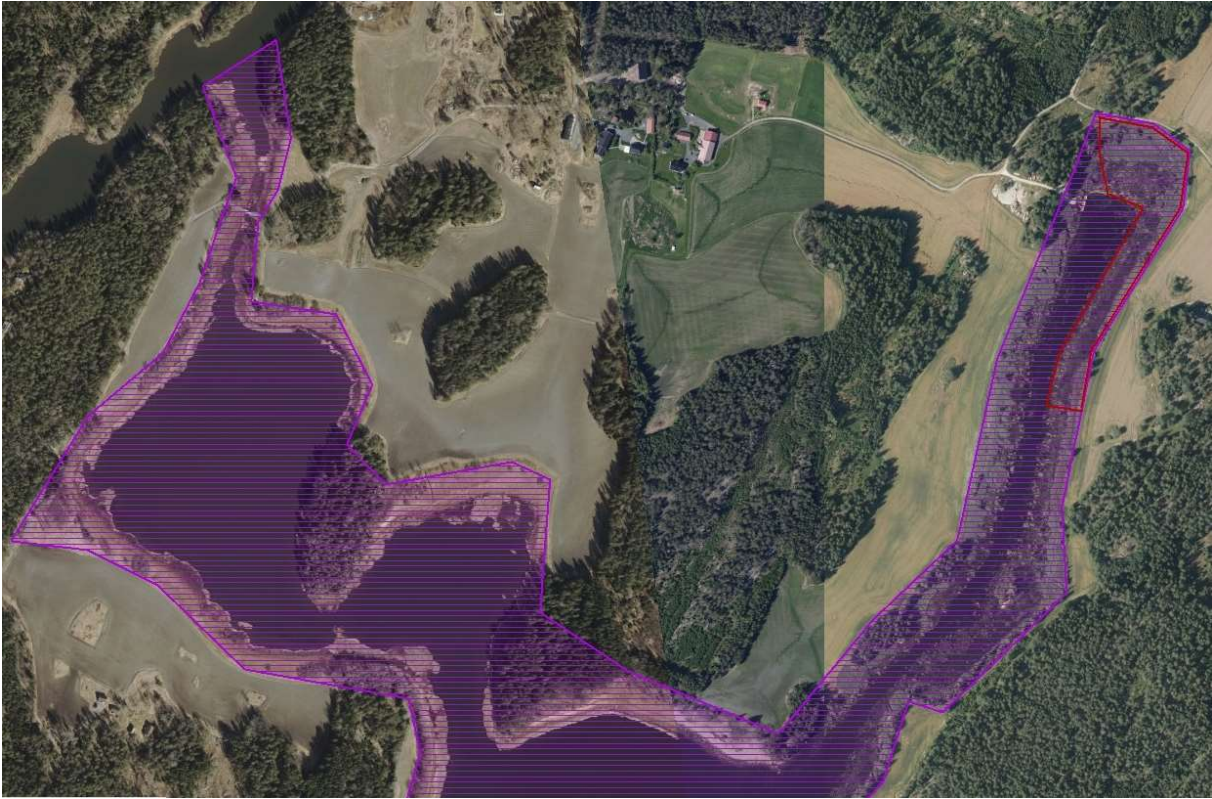
Figur 17. Tålenga i Mosserosflasken, med en oppgravd kanal omkranset av takrør. Foto: Stefan Olberg.

Holmefjorden

En flik av den nordøstre delen av Holmefjorden (Rødsengkilen) ble overfladisk kartlagt (fig. 19). Ingen rødlistede invertebrater ble påvist, men en forekomst av froskebitt (NT) fantes i kilen. Kilen har mye takrør, sjøsivaks og annen høyvokst vegetasjon mellom vannspeilet og jordene, som i stor grad omkranser kilen (fig. 18). Det ble i liten grad lett etter vannlevende arter, og sørhøstlibelle (*Sympetrum vulgatum*) var antagelig den mest interessante arten som ble påvist. Holmefjorden har flere potensielt interessante områder for invertebrater, og en mer helhetlig undersøkelse av invertebratfaunaen ville helt klart avdekket flere rødlistearter.

Figur 18. Rødsengkilen i Holmefjorden, med mye sjøsivaks og takrør. Foto: Stefan Olberg.

Figur 19. Flybilde over deler av Holmefjorden (lilla skravur) med avmerket undersøkt areal (rødt).

Tabell 1. Påviste rødlistearter (RL-kat.) og andre interessante arter registrert på prosjektet. Oversikten inneholder alle artsgrupper, ikke bare invertebrater.

Artsgruppe	Art	Norsk navn	RL-kat.	Lokalitet
Amfibier	<i>Triturus cristatus</i>	storsalamander	NT	Bjølstaddammen
Biller	<i>Paracymus aeneus</i>	(en vannkjærart)	VU	Engelsviksundet
Biller	<i>Hypera rumicis</i>	(en snutebilleart)	VU	Mosserosflasken
Biller	<i>Thamnicolus viduatus</i>	(en snutebilleart)	NT	Mosserosflasken
Biller	<i>Mecinus collaris</i>	strandkjempesnutebille	NT	Engelsviksundet
Bløtdyr	<i>Vertigo antivertigo</i>	mørkknøttsnegl	LC	Langvik
Fugler	<i>Vanellus vanellus</i>	vipe	CR	Elingårdkilen
Fugler	<i>Haematopus ostralegus</i>	tjeld	NT	Elingårdkilen
Fugler	<i>Phalacrocorax carbo</i>	storskarv	NT	Elingårdkilen/Langvik
Fugler	<i>Tringa totanus</i>	rødstilk	NT	Elingårdkilen
Fugler	<i>Pluvialis apricaria</i>	heilo	NT	Elingårdkilen
Karplanter	<i>Bidens cernua</i>	nikkebrønse	EN	Bjørnerødvannet
Karplanter	<i>Centaureum littorale</i>	tusengyliden	NT	Langvik
Karplanter	<i>Hydrocharis morsus-ranae</i>	froskebitt	NT	Bjørnerødvannet/ Mosserosflasken
Karplanter	<i>Ruppia cirrhosa</i>	skruehavgras	NT	Langvik
Karplanter	<i>Salix triandra</i>	mandelpil	NT	Bjørnerødvannet
Krepsdyr	<i>Leksanesphaera rugicauda</i>	(en tanglusart)	NT	Langvik
Nebbmunner	<i>Chartoscirta cocksii</i>	klubbblankstrandtege	VU	Langvik
Nebbmunner	<i>Chiloxanthus pilosus</i>	hårgulstrandtege	EN	Engelsviksundet
Nebbmunner	<i>Delphacodes capnodes</i>	(en sporesikadeart)	NE	Langvik
Nebbmunner	<i>Neides tipularius</i>	kyststlytetege	VU	Engelsviksundet
Nebbmunner	<i>Orthotylus rubidus</i>	(en bladtegeart)	NE	Engelsviksundet
Nebbmunner	<i>Saldula pilosella</i>	hårsmåstrandtege	VU	Engelsviksundet
Nebbmunner	<i>Tiroza galii</i>	mauresuger	NT	Langvik

3.3 Vern eller ikke vern?

Våre noe overfladiske undersøkelser er ikke gode nok til å komme med klare påstander om områdenes verneverdi, eller for å rangere områdene på en god måte. Vårt inntrykk er likevel at de tre undersøkte vikene i Fredrikstad (Engelsviken, Elingårdkilen og Langvik) fremstår som svært viktige lokaliteter for det biologiske mangfoldet, og da i særdeleshet Engelsviken, som fremstår som en av de viktigste lokalitetene i Norge for arter som lever i strandsump og på mudderflater. Områdene i Våler er vi litt mer

usikre på, dels som følge av våre overfladiske undersøkelser, og dels som følge av at områdene muligens ikke er fullt så spesielle og varierte. Alle de fire områdene har likevel utvilsomt naturverdier som bør ivaretas, men spørsmålet er hvordan disse verdiene best ivaretas. Det anbefales at det innhentes mer informasjon om artsmangfoldet innenfor flere artsgrupper (særlig insekter) på lokalitetene i Våler. Også på de andre undersøkte lokalitetene er det svært verdifullt å få mere informasjon om hva som lever der, slik at en eventuell plan for de fremtidige verneområdene i større grad kan utarbeides på grunnlag av et kjent artsmangfold.

Sett i lys av hvordan enkelte andre vernearealer har blitt skjøttet, og hvor det har vært store naturverdier knyttet til strandarealer tilsvarende de vi har undersøkt på dette oppdraget, er det svært viktig at de undersøkte områdene forvaltes på en slik måte at både de største naturverdiene og ivaretagelsen av en variert natur opprettholdes også i fremtiden. Det er i teorien en klar fordel at miljømyndighetene har kontroll på og bestemmer hvilke tiltak som skal gjennomføres i et område, men det at noe vernes betyr ikke automatisk at truede arter som lever i verneområdet ivaretas på en god måte. Områder som har store påviste naturverdier har gjerne dette som følge av at tingenes tilstand er god i dag. Enhver endring og igangsatte tiltak i slike områder har da en sjanse for å ha en negativ påvirkning på sentrale deler av naturverdiene. Det er viktig å se helheten i slike strandarealer, og være klar over at disse innehar en lang rekke spesialiserte og rødlistede arter, og at ikke nødvendigvis alle trives så godt med det skjøtselsregimet som blir vedtatt. Her vil det være viktig at områdene har en noe variert skjøtsel, og at også deler av arealene ikke skjøttes aktivt, for å kunne ivareta ulike arters interesser. Det er også lurt å se på tidligere bruk og ikke presse igjennom raske endringer som følge av endret skjøtsel. For å kunne få til dette på en god måte trengs det antagelig noe mer informasjon om artsmangfoldet knyttet til områdene enn det vi besitter i dag. Vi stiller oss uansett bak et verneforslag for alle de åtte undersøkte arealene, og regner med at dette vil gagne naturverdiene.

4 Referanser

- Artsdatabanken 2023. Artskart. <https://artskart.artsdatabanken.no>
- Artsdatabanken 2021. Norsk rødliste for arter 2021. <https://artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/>
- Olberg, S. 2017. Mudderløpebille *Pogonus luridipennis* ved Kurefjorden i Østfold. BioFokus-notat 2017-36. <http://lager.biofokus.no/biofokus-notat/biofokusnotat2017-36.pdf>
- Olberg, S., Gammelmø, Ø., Lønnve, O.J., Thylén, A., Olsen, K.M., Klepsland, J.T., Høitomt, T. og Hofton, T.H. 2017. Truede ansvarsarter i Østfold. BioFokus-rapport 2017-28. Stiftelsen Biofokus. Oslo. <http://lager.biofokus.no/biofokus-rapport/biofokusrapport2017-28.pdf>
- Spikkeland, I., Olsen, K.M., Kinsten, B. og Kjellberg, G. 2016. Ferskvannsisopoden *Crangonyx pseudogracilis* påvist i Norge. – Fauna, Oslo 69 (1): 24–34. https://www.dropbox.com/sh/vojjxcu6egm1ur3/AAC-Z95yCKq0IMse-ra9Q9p0a?dl=0&preview=Fauna+2016+nr1_vol69.pdf

Biofokus

– for et godt kunnskapsgrunnlag

Biofokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. Biofokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. Biofokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetting av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. Biofokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir den digitale rapportserien **Biofokus rapport**.

Biofokus rapport 2023–003
ISSN 1504-6370
ISBN 978-82-8449-172-1

Gaustadalléen 21
NO-0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
biofokus.no